

חמץ ומצה

מידע למורה:

מצגת זו מיועדת לכיתות א-ב

עוסקת באיסור אכילת חמץ ובאיסור "לא יראה לך"

במידע בסיסי- מהו חמץ ומהו שאור, מה הם חמשת מיני דגן, וח"י רגעים.

לאחר הסבר ושאלות השאלות במצגת כדאי לסכם במחברת או בדרך אחרת מה הוא חמץ – ממה עשוי ומה הופך אותו לחמץ, וכן מה היא מצה. אפשר ליצור טבלת השוואה, או לאייר את ההבדלים בין 'חמץ' ו'מצה'.

כדאי להסביר שבמטבח נמצא עוד מוצרים רבים שנחשבים 'חמץ' מלבד לחם ומאפים- ולהסביר מדוע (דגני בוקר, פסטות וכדומה).

בהמשך המצגת - הצעה להרחבה על ביעור חמץ, מכירת חמץ וכל כשרות לפסח

המחשה:

כדאי ורצוי להביא לכיתה את חמשת מיני דגן, ולראות מה קורה להם לאחר ערבוב עם מים (שיבולת שועל (קוואקר) תופחת תוך כמה שניות במגע עם מים חמים). אפשר לבקש מילדים לספר האם אופים אצלם חלות או לחם בבית וכיצד.

שיבולת שועל היא צמח בר שניתן למצוא במקומות רבים בארץ, גם בטבע העירוני. -

חיטה היא גידול נפוץ בישראל, לפני פסח שדות החיטה בולטים במרבדים הירוקים בצידי הדרכים- אפשר להפנות את הילדים לחפש אותם בסביבת מגוריהם.

[הרחבה](#) על חמשת מיני דגן בקישור.

מהו איסור אכילת חמץ בפסח

וכך כתוב בחומש שמות:

שבעת ימים, מצות תאכלו-- אך ביום הראשון, תשביתו שאר
מבתיכם: כי כל-אכל חמץ, ונכרתה הנפש ההוא מישראל--
מיום הראשון, עד-יום השבעי.

שמות יב' טו'

• מה יש לאכל בפסח, על פי הצווי בשמות?

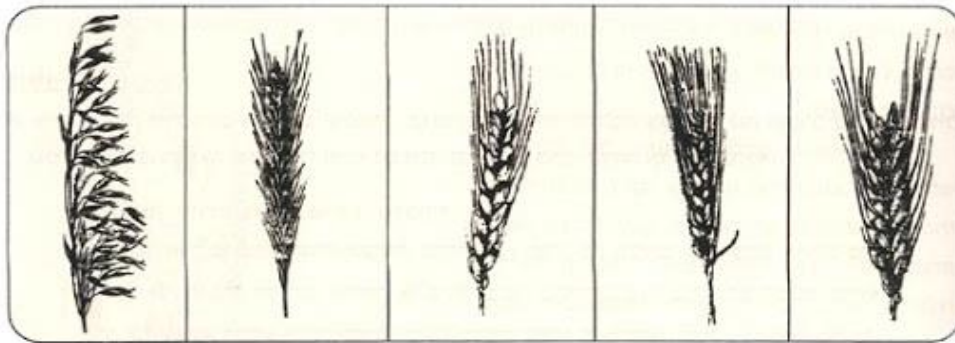
• מה אסור לאכל בפסח לפי הפסוקים?

• איזה שם נוסף יש ל'חמץ' בפסוק זה? מה ההבדל ביניהם?

מהו חמץ?

מהו חמץ?

בצק הנלוש מקמח ומים ושקה עד שהחמיץ

שובלת שועל

שיסון

כוסמין

שעורה

חטה

בצק העשוי מאחד מחמשת מיני דגן

הבצק מחמיץ לאחר 18 דקות, המכונות "ח"י ורגעים"

- חמשת מיני דגן הם: חטה, שעורה, כוסמין, שיפון ושבלת שועל
- 'רגע' היא מלה המתארת זמן קצר, ובעבר שמשה במשמעות "דקה"
- ערבבו קמח ומים, והמתינו 18 דקות. בדקו – מה קרה לבצק?

הידעת?

קמח - הוא מאפה שהוכן מבצק שהחמיץ.

שאור - בצק שהפך ל'מחמצת', ומשמש להחמצת

בצקים. לא אוכלים אותו, אלא נעזרים בו להכנת

בצק. היום משתמשים בעקר בשמרים במקום בשאור.

חֲמִשָּׁת מִיַּי דָּגָן

שיפון

אילו מאכלים אתם

מכירים העשויים

שיפון?

שעורה

אילו מאכלים

ומשקאות אתם מכירים

העשויים משעורה?

חיטה

אילו מאכלים אתם

מכירים העשויים

מחיטה?

חֲמֻשֵׁת מִיַּי דָּגוֹן

כּוּסְמִין

אֵילוּ מֵאֲכָלִים אַתֶּם

מִכִּירִים הַעֲשׂוּיִים

מִכּוּסְמִין?

שִׁיבּוּלַת שׁוּרְעַל

אֵילוּ מֵאֲכָלִים אַתֶּם

מִכִּירִים הַעֲשׂוּיִים

מִשִּׁיבּוּלַת שׁוּרְעַל?

איסור ראיית חמץ בפסח

מצות, ואכל, את, שבועת הימים; ולא-יראה לך חמץ, ולא-יראה לך שאר--
בכל-גבולך. (שמות יג' ז)

ונאמר: שבועת ימים שאר לא ימצא בבתיכם (שמות יב יט).

איסור חמץ הוא לא רק על האכילה, אלא גם על הימצאותו של החמץ וראייתו.
במדינת ישראל ישנו חוק איסור מכירת חמץ בפסח.

- למה הפונה במלים "ולא-יראה לך" כמה פעמים חוזר הצווי בפסוק?
- מה ההבדל בין הצווי שקראנו בפסוק יב' לצווי בפסוק יג'?
- מתי יש לאכול את המצות, לפי פסוק זה?

שִׁבְעַת יָמִים, מַצּוֹת תֹּאכְלוּ

מָה הִיא מַצָּה?

מַצָּה נִקְרָאת גַּם "לֶחֶם עֲנִי"

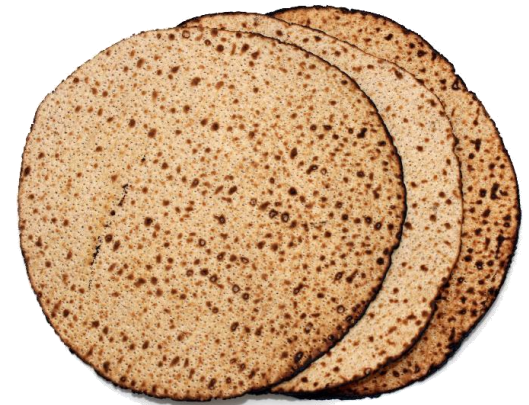
מַצָּה הִיא מַאֲפֶה שֶׁהוּכָן מִבָּצֵק שֶׁלֹּא הִסְפִּיק לְהִסְמִיץ

מַצָּה הִיא הַהֶפֶךְ מִחֻמֵץ - מַצָּה הִיא מַאֲפֶה מִבָּצֵק שֶׁנֶּאֱפָה מִיָּד לְאַחַר שֶׁהוּכָן, וּבִטָּרִם עָבְרוּ 18 דְקוֹת מְרַגַע עֲרֻבֹב הַיָּמִים וְהִקְמַח יוֹחַד.

• מִדּוּעַ לְדַעְתָּהּ נִקְרָאת הַמַּצָּה "לֶחֶם עֲנִי"?

• בַּמָּה שׁוֹנָה הַמַּצָּה מִהֻמֵץ?

• אֵלֵינוּ מְלִים אַחֲרוֹת מְזַכֵּרָה הַמְלָה "מַצָּה"? מֵאִיזוֹ מִשְׁפַּחַת מְלִים הִיא?

מצה בעבודת יד

שִׁבְעַת יָמִים, מַצּוֹת תֹּאכְלוּ

וּלְזַכֵּר מָה אוֹכְלִים אֶת הַמַּצָּה?

"וַיֹּאפֶה אֶת-הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם, עֲגַת מַצּוֹת--כִּי לֹא חֶמֶץ: כִּי-גִרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם, וְלֹא יִכְלוּ לְהִתְמַהֵמֵה, וְגַם-צִדָּה, לֹא-עָשׂוּ לָהֶם" (שמות יב, לט)

- לְזַכֵּר מָה אָנוּ אוֹכְלִים אֶת הַמַּצּוֹת?
- מִדּוּעַ בָּנִי יִשְׂרָאֵל הִכִּינוּ מַצּוֹת, וְלֹא חֶמֶץ?
- מָה עוֹד לֹא הִסְפִּיקוּ בָּנִי יִשְׂרָאֵל לְהַכִּין לָהֶם לְדַרְדָּר?

"מצה תימנית"

כתבו במחברת:

מהו סמץ? מהי מצה?
במה הם דומים זה לזה?
במה הם שונים זה מזה?

הרחבה - ביעור חמץ וכשרות לפסח

בדיקת חמץ וביעור חמץ

בדיקת חמץ

כך נקרא טקס חפוש פרוורי חמץ, לאחר נקיון הבית. יש הנוהגים להשתמש בנוצה ונר או פנס לחפוש הפרורים. הטקס נערך עם חשכה בערב הקודם לסג

ביעור חמץ

נקיון של כל שרידי החמץ וכל פרוורי מאפה בבית. החמץ הנמצא מובא לשרפה בבקר של ערב פסח.

מכירת חמץ

על מנת שלא יצטרכו לזרק אכל, נמכר החמץ באפן מארגו לגוי למשך הפסח. בסוף הסג, מחזר החמץ לבעליו.

- ספרו על הכנת הבית לפסח, ועל ניקוי הבית מחמץ
- האם את/ה יודע/ת איך בודקים את החמץ?

איך יודעים איזה אכל הוא כשר לפסח?

על האכל ישנה תווית שכתובות עליה המלים "כשר לפסח"

לפעמים תראו שכתוב גם: "כשר לפסח לאוכלי קטניות".

גם האכל הזה כשר לפסח, אלא שיש עדות מסוימות שנוהגות שלא לאכל מאכלים שיש בהם קטניות.